

PAULO COELHO

ZAHIR

Paulo Coelho

Zahir

*Käsikirjoituksesta suomentanut
Sanna Pernu*

B A Z A R

Käsikirjoituksesta suomentanut Sanna Pernu
Portugalinkielinen alkuteos *O Zahir*
This edition was published by arrangements with
Sant Jordi Asociados, Barcelona, Spain
All rights reserved.
www.paulocoelho.com
Copyright (c) 2005 by Paulo Coelho
suomenkielinen laitos (c) Bazar Kustannus Oy, 2005
www.bazarkustannus.fi

Kavafisin Ithaka-runon on suomentanut Tuomas Anhava.
Lainauksen (s. 69) Jorge Luis Borgesin kirjasta on suomentanut
Matti Rossi.

Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-376-092-9

Taitto Keski-Suomen Sivu
Painettu EU:ssa

*Oi Maria, perisynnitön,
rukoile meidän puolestamme. Amen.*

”Jos jollakin teistä on sata lammasta ja yksi niistä katoaa autiomaahan, niin totta kai hän jättää ne yhdeksänkymmentäyhdeksän, lähtee sen kadonneen perään ja etsii, kunnes löytää sen.”

EVANKELIUMI LUUKKAAN MUKAAN, 15:4

*Kun lähdet matkaan kohti Ithakaa,
toivo että tie sinne on pitkä, toivo
paljon seikkailuja, paljon tietoutta.
Laistrygonialaisia, kyklooppeja,
Poseidonin raivoa älä pelkää:
heidänkaltaisiaan ei osu tiellesi,
jos ajatuksesi pysyy korkeana, jos vain
valittu tunne henkesi tavoittaa ja ruumiisi.
Laistrygonialaisia, kyklooppeja,
hurjaa Poseidonia sinä et kohtaa,
ellet kannu heitä mukana sielussasi,
ellei sielusi nostata heitä eteen.*

*Toivo että tie sinne on pitkä.
Monet olkoot ne kesäaamut, jolloin
niin ilahtuen, niin riemumielin
saavut ennen näkemättömiin satamiin;
foinikialaisten kauppa-ase mille pitää
poiketa hankkimaan hyviä tavaroita,
korallia, helmiäistä, meripihkaa, eebenpuuta,
aistillisia hajusteita joka lajia, niin paljon
kuin vain voit saada aistillisia hajusteita;
ja monet Egyptin kaupungit sinun täytyy käydä
ja oppimistasi oppia niiltä joilla tieto on.*

*Alati pidä Ithaka mielessä.
Määräsi on päätyä sinne.
Silti, älä lainkaan kiiruhda matkalla.
Parempi että sitä kestää monta vuotta
ja ankkuroit saaren luo jo iäkkäänä,
rikkaana kaikesta mitä matkalla voitit,
odottamatta rikkautta Ithakalta.*

*Ithaka antoi sinulle verrattoman matkan.
Ilman Ithakaa et olisi lähtenyt liikkeelle.
Mutta enempiä sillä ei ole enää antaa.*

*Vaikka näkisit sen köyhäksi, Ithaka ei ole pettänyt.
Niin viisastuneena, niin paljon kokeneena olet
jo mahtanut ymmärtää mitä Ithakat merkitsevät.*

KONSTANTINOS KAVAFIS (1863–1933)

Omistuskirjoitus

Olin kertonut autossa panneeni viimeisen pisteen kirjani ensimmäiseen versioon. Lähtiessämme yhdessä kiipeämään yhdelle Pyreneiden vuorelle, jota pidämme pyhänä ja jolla olemme viettäneet ikimuistoisia hetkiä, kysyin haluaisiko hän tietää kirjan aiheen tai nimen; hän vastasi, että olisi kysynyt aiemmin mielellään, mutta kunnioituksesta työtäni kohtaan ei ollut sanonut mitään, ollut vain tyytyväinen, erittäin tyytyväinen.

Kerroin hänelle kirjan nimen ja teeman. Jatkoimme kulkuamme vaiti ja kuulimme paluumatkalla ääntä: lähestyvä tuuli pyyhkäisi lehdettömien puiden latvoja, laskeutui yllemme ja toi jälleen kerran esiin vuoren maagisuuden, voiman.

Heti perään satoi lumi. Pysähdyin ja jäin katselemaan tuota hetkeä: putoilevat lumihiutaleet, harmaa taivas, metsä, hän vierelläni. Hän, joka on ollut vierelläni aina, kaiken aikaa.

Mieleni olisi tehnyt sanoa se sillä hetkellä, mutta jätin sanomatta, jotta hän saisi tietää sen vasta sitten kun selailisi ensimmäistä kertaa näitä sivuja. Tämä kirja on omistettu sinulle Christina, vaimoni.

TEKIJÄ

Kirjailija Jorge Luis Borgesin mukaan Zahirin käsite on islamilaista perua, ja sen arvellaan syntyneen 1700-luvun tietämissä. *Zahir* tarkoittaa arabiaksi *näkyvää, läsnä olevaa, jotain jota ei voi olla huomaamatta*. Jotain tai jotakuta joka valtaa pikku hiljaa ajatuksemme jouduttuamme kerran kosketuksiin sen kanssa, kunnes emme kykene keskittymään enää mihinkään muuhun. Sellaista voidaan pitää pyhytenä tai hulluutena.

FAUBOURG SAINT-PÈRES

Encyclopédie du fantastique, 1953

OLEN VAPAA MIES

NAINEN, ESTHER NIMELTÄÄN, sotakirjeenvaihtaja joka on palannut juuri Irakista, sillä maahan hyökättäneen minä hetkenä hyvänsä, 30-vuotias, naimisissa, ei lapsia. Mies jonka henkilöllisyyttä ei tiedetä, 23–25-vuotias, tumma, mongolidin piirteet. Heidät oli nähty viimeisen kerran eräessä Faubourg Saint-Honorén kahvilassa.

Poliisille oli kerrottu, että he olivat tavanneet aiemminkin, vaikka kukaan ei tiennyt kuinka monta kertaa: Esther oli aina sanonut että mies – josta hän käytti peitenimeä Mihail – oli tärkeä ihminen. Hän ei ollut tosin koskaan selittänyt, oliko mies tärkeä hänen lehtimiesuralleen vai hänelle itselleen naisena.

Poliisi aloitti virallisen tutkimuksen. Esiin nostettiin mahdollinen kidnappaus, kiristys, kuolemaan johtanut sieppaus – missä ei olisi ollut mitään outoa, kun ajatteli että hän joutui työnsä vuoksi hankkimaan usein tietoja terroristiryhmiin kytköksissä olevilta ihmisiltä. Tutkijat saivat selville, että hänen pankkitililtään oli nostettu säännöllisesti rahaa katoamista edeltävinä viikkoina, ja päättelivät, että se saattaisi liittyä tietojen maksuun. Hän ei ollut ottanut mukaansa vaatteita, mutta hänen passiaan ei kumma kyllä löydetty.

Mies tuntematon, varsin nuori, ei merkintää poliisin rekisterissä, ei mitään johtolankaa henkilöllisyydestä.

Nainen, Esther, kaksi kansainvälistä journalistipalkintoa, 30-vuotias, naimisissa.

Vaimoni.

Joudun heti epäilyksenalaiseksi ja minut pidätetään – koska en ole suostunut kertomaan missä olin ollut hänen katoamispäivänään. Mutta vartija on avannut juuri sellin oven ja sanonut, että olen vapaa.

Miksi olen vapaa? Siksi että nykyään kaikki tietävät kaiken kaikista, ei tarvitse kuin kaivata tietoa ja sen saa heti: missä luottokorttia on käytetty, missä paikoissa olemme liikkuneet, kenen kanssa olemme maanneet. Minun tapauksessani asia kävi vielä helpommin: nainen, toimittaja hänkin ja vaimoni ystävä, tosin eronnut – jolle ei sen vuoksi tuottanut mitään vaikeuksia kertoa että oli maannut kanssani – tarjoutui pidätyksestä kuultuaan todistamaan syyttömyyteni. Hän esitti konkreettiset todisteet siitä, että olin ollut hänen kanssaan Estherin katoamispäivänä ja -yönä.

Menen jututtamaan ylikomisariota joka palauttaa tavarani, pyytää anteeksi ja vakuuttaa, että kiireellisessä pidätyksessäni on noudatettu lakia ja etten voi syyttää tai haastaa valtiota oikeuteen. Selitän, että minulla ei ole pienintäkään aikomusta tehdä niin; tiedän että jokainen ihminen on jatkuvasti epäilyksenalainen ja tarkkailussa 24 tuntia päivässä, vaikkei ole tehnyt minkäänlaista rikosta.

– Olette vapaa, hän sanoo toistaen vartijan sanat.

Kysyn eikö ole mahdollista, että vaimolleni on todella sattunut jotain. Hän oli kertonut tuntevansa aika ajoin, että hänen liikkeitään seurattiin kaukaa, mikä saattoi johtua hänen laajoista yhteyksistään terroristipiireihin.

Ylikomisario kiertelee. Tiukkaan asiaa, mutta hän ei sano mitään.

Kysyn, voiko Esther matkustaa passillaan, hän sanoo että voi, koska tämä ei ole tehnyt mitään rikosta; miksei tämä voisi tulla ja lähteä vapaasti maasta?

– On siis mahdollista, että hän ei ole enää Ranskassa?

– Luuletteko, että teidät on hylätty koska makaatte sen tytön kanssa?

Se ei kuulu teille, vastaan. Ylikomisario vaikenee hetkeksi, vakavoituu ja sanoo, että minut oli pidätetty koska se kuuluu normaaliin menettelyyn, mutta hän pahoittelee syvästi vaimoni katoamista. Hänkin on naimisissa, ja vaikei pidäkään kirjoistani (hän siis tietää kuka olen; hän ei olekaan niin tyhmä kuin miltä näyttää!) hän pystyy asettumaan asemaani ja tietää, että minulla on vaikeaa.

Kysyn mitä minun pitää tehdä tästä eteenpäin. Hän ojentaa käyntikorttinsa ja pyytää ilmoittamaan, jos saan tietää jotain – tuollaisen kohtauksen näkee jokaisessa elokuvassa eikä se vakuuta, poliisit tietävät aina enemmän kuin kertovat.

Hän kysyy, olenko tavannut koskaan miestä joka oli ollut Estherin seurassa kun tämä nähtiin viimeisen kerran. Vastaan tienneeni hänen peitenimensä, mutta etten tuntenut häntä henkilökohtaisesti.

Hän kysyy onko meillä ollut kotona ongelmia. Sanon meidän olleen yhdessä yli kymmenen vuotta ja että meillä on kaikki normaalit avioparien ongelmat – ei sen suurempia eikä pienempiä.

Hän kysyy kohteliaasti, olemmeko keskustelleet viime aikoina avioerosta tai onko vaimoni harkinnut eroa. Vastaan, että sellaista vaihtoehtoa ei ole ollut koskaan olemassa, vaikka meillä on ollut silloin tällöin sanaharkkaa – ja toistan ”niin kuin kaikilla aviopareilla”.

– Usein vai silloin tällöin?

– Silloin tällöin, sanon toistamiseen.

Hän kysyy entistäkin kohteliaammin, onko Esther epäillyt että minulla olisi suhde hänen ystävättärensä kanssa. Sanon meidän olleen sukupuoliyhteydessä ensimmäistä ja viimeistä kertaa. Eikä voinut puhua suhteesta, vaan oikeastaan tekemisen puutteesta. Päivä oli ollut ikävystyttävä, lounaan jälkeen ei ollut mitään puuhaa; flirttailu herättää aina ihmisen henkiin, ja sen vuoksi päädytään sänkyyn.

– Menettekö te sänkyyn vain siksi, että päivä sattuu olemaan pitkäveteinen?

Olen aikeissa sanoa, että tuollainen kysymys ei kuulu tutkimuksiin, mutta minun on saatava hänet puolelleni, koska voin tarvita häntä myöhemmin – on

nimittäin olemassa näkymätön instituutio nimeltä Palveluspankki, josta on ollut minulle suurta hyötyä.

– Joskus käy niin. Ei ole mitään mielekästä tekemistä, nainen etsii jännitystä, minä seikkailua, ja asia on sitä myöten selvä. Seuraavana päivänä kumpikin on kuin mitään ei olisi tapahtunut, ja elämä jatkuu.

Mies kiittää, ojentaa kätensä ja sanoo, että hänen maailmassaan asiat eivät ole aivan noin. On kyllästymistä, tylsiä hetkiä ja jopa halua mennä sänkyyn, mutta kaikki on paljon kontrolloidumpaa, eikä kukaan tee mitä ajattelee tai haluaa.

– Ehkä taiteilijoilla on vapaampaa, hän toteaa.

Vastaan tuntevani hänen maailmansa, mutten halua ryhtyä nyt vertailemaan erilaisia käsityksiämme yhteiskunnasta ja ihmisistä. Pysyn vaiti ja jään odottamaan mitä seuraavaksi tapahtuu.

– Vapaudesta puheen ollen voitte lähteä, ylikomisario sanoo hieman pettyneenä huomattessaan, että kirjailija ei suostu keskustelemaan viranomaisen kanssa.

– Nyt kun tunnen teidät henkilökohtaisesti, aion lukea kirjojanne; sanoin etten pidä niistä, mutta tosiasias-
sa en ole lukenut ainuttakaan.

En kuule tuota lausetta ensimmäistä enkä viimeistä kertaa. Olenpahan ainakin saanut tapauksen ansiosta yhden uuden lukijan. Hyvästelen ja lähdän.

Olen vapaa. Olen päässyt sellistä, vaimoni on kadonnut hämärissä olosuhteissa, minulla ei ole tarkkaa työaikaa, ei ongelmia luoda suhteita, olen rikas ja kuu-

luisa, ja jos Esther on todella jättänyt minut, löydän nopeasti jonkun hänen tilalleen. Olen vapaa ja riippumaton.

Mutta mitä on vapaus?

Olen ollut suurimman osan elämäni jonkin orja, joten minun pitäisi tietää mitä sana tarkoittaa. Olen taistellut lapsesta saakka muokatakseni vapaudesta kalleimman aarteeni. Olen taistellut vanhempiani vastaan, jotka halusivat minusta insinöörin eikä kirjailijaa. Olen taistellut koulutovereitani vastaan, jotka valitsivat minut ensi töikseen ilkeiden kujeittensa uhriksi, ja paljon verta ehti valua minun nenästäni ja heidän nenästään, ja monena päivänä jouduin salaamaan äidiltä ruhjeeni – koska minun tuli ratkaista itse ongelmani eikä hänen – ennen kuin pystyin näyttämään, että kykenin kestämään löylytyksen itkemättä. Olen taistellut löytääkseni työpaikan joka elättäisi minut, olen työskennellyt tavaran toimittajana rautakaupassa, jotta olisin päässyt vapaaksi perheen tutusta painostuksesta ”me annamme sinulle rahaa, joten sinun pitää tehdä näin ja näin”.

Taistelin – tosin tuloksetta – työstä jota rakastin nuoruudessani ja joka rakasti minua. Lopulta hän jätti minut, koska hänen vanhempansa vakuuttivat hänelle, että minulla ei ole tulevaisuutta.

Taistelin journalismin, seuraavan työpaikkani, vihamielistä ilmapiiriä vastaan. Ensimmäinen päällikköni antoi minun odottaa kolme tuntia ja havahtui vasta sitten, kun aloin repiä kirjaa jota hän luki parhaillaan:

hän katsoi minua hämmästyneenä ja näki minussa ihmisen, joka kykenee pysymään lujana ja kohtaamaan vihollisen, ominaisuudet jotka ovat elintärkeitä kunnan lehtimiehelle. Taistelin sosialistisen ihanteen puolesta, jouduin vankilaan, pääsin pois ja jatkoin taistelua tuntien itseni työväenluokan sankariksi – kunnes kuulin Beatles-yhtyeestä ja päätin, että oli paljon hausempaa rakastaa rockia kuin Marxia. Taistelin ensimmäisen, toisen ja kolmannen vaimoni rakkaudesta. Taistelin rohjetakseni erota ensimmäisestä, toisesta ja kolmannesta vaimosta, koska rakkaus ei ollut kestänyt ja minun oli jatkettava eteenpäin, kunnes löytäisin sen ihmisen joka oli pantu tähän maailmaan löytääkseen minut – ja joka ei ollut yksikään noista kolmesta.

Taistelin uskaltaakseni jättää työpaikkani lehdessä ja heittäytyä kirjailijaksi vaikka tiesin, että kotimaasani kukaan ei elänyt kirjoja kirjoittamalla. Luovutin vuotta myöhemmin saatuaani aikaan toistatuhatta liuskaa tekstiä joka tuntui minusta huippunerokkaalta, koska en ymmärtänyt sitä itsekään.

Kuulin taistelllessani ihmisten puhuvan vapauden nimissä, ja mitä enemmän he puolustivat tuota ainutkertaista oikeutta, sitä enemmän heitä näyttivät orjuuttavan vanhempien toiveet, avioliitto jossa he lupasivat elää toisen kanssa ”aina kuolemaan asti”, laihdutuskuurit, vaaka, kesken jääneet suunnitelmat, rakkaussuhteet joille ei voinut sanoa ”ei” tai ”nyt riittää”, viikonloput jolloin heidän oli pakko ateroida ei-toivottujen ihmisten kanssa. He olivat ylellisyyden,

näennäisen ylellisyyden, näennäisen ylellisyyden näköisen ylellisyyden orjia. Heitä orjuutti elämä jota he eivät olleet valinneet, mutta jota he olivat päättäneet elää – koska joku oli saanut heidät uskomaan, että se oli heidän parhaakseen. Ja niin heidän elämänsä päivät ja yöt jatkuivat ikuisesti muuttumattomina, seikkailu oli pelkkä sana kirjassa tai kuva televisiossa joka on jatkuvasti auki, ja aina kun jokin ovi avautui, he sanoivat:

”Ei kiinnosta, en halua.”

Kuinka he saattoivat tietää halusivatko vai ei, jos eivät olleet koskaan kokeilleet? Mutta oli turha kysyä, sillä todellisuudessa he pelkäsivät muutosten järkyttävän heidän tuttua maailmaansa.

Ylikomisario sanoo, että olen vapaa. Olen vapaa nyt ja olin vapaa sellissä, sillä eniten tässä maailmassa arvostan vapautta. On totta, että olen juonut sen vuoksi viinejä joista en ole pitänyt, tehnyt sellaista mitä ei olisi pitänyt tehdä ja mitä en enää tee, saanut monia arpia ruumiiseeni ja sieluuni ja haavoittanut ihmisiä – joilta olen pyytänyt anteeksi ymmärrettyäni, että voin tehdä mitä vain, paitsi pakottaa toiset mukaan hulluuteeni, elämännälkääni. En kadu kärsimieni hetkiä, kannan arpiani kuin kunniamerkkejä, tiedän että vapaudella on yhtä kallis hinta kuin orjuudella; ero on vain siinä, että sen hinnan maksaa mielellään, hymyssä suin, vaikka tuo hymy olisi kyynelten kostuttama.

Kuuluisan kirjailijan
sotakirjeenvaihtajana toiminut vaimo
katoaa jälkiä jättämättä. Onko Esther lähtenyt
omasta tahdostaan vai onko hänet siepattu?
Aika kuluu ja tuo kirjailijan elämään uuden rakkauden,
lisää mainetta ja kunniaa, mutta miehen mieltä painaa
kaipaus. Hän haluaa ymmärtää, miksi vaimo on kadonnut,
ja siitä tulee hänelle pakkomielle – Zahir. Vaimon etsintä
vie kirjailijan pitkälle matkalle, joka kulkee Pariisista
Balkanille ja aina Keski-Aasiaan saakka.

Paulo Coelho, yksi aikamme rakastetuimmista
kirjailijoista, kirjoittaa mestarillisesti ja yleismaail-
mallisesti sisäisestä matkasta ja pakkomielleidensä
vallassa rimpuilevan miehen taistelusta. Ennen
kaikkea Coelho kirjoittaa kuitenkin
rakkaudesta ja ihmisyydestä.

ISBN 978-952-376-092-9 - 84.2

